

YILDIZ KARAYEL

Rıfat Ilgaz

Öykü Şaduman Dağlı ailesi ile tarlada mısır ekerek mütevazı bir yaşam sürerler. Muhtar Macit Efendi'nin kendisine getirdiği haberlere göre köyden yol geçecek ve bu yol Şaduman'ın dört dönümlük arazisini hiç edecektir. Köyün ağası olan Hurşit'in aruzu da yolun kendi tarlalarına bulaşmaması yönünde olduğu için oğlu Akif, muhtar ve mühendislerle yol yapılacak araziye keşfe çıkarlar. Yolun aşağıdan geçmesinin daha mantıklı olacağını anlatması ve Hurşit Ağanın da adamları etkilemeye çalışması üzerine sorunlar çıkar. Şaduman'ın büyük kızı Nazife, Hurşit'in oğlu Akif'ten Akif ise köyde tek kendisine yüz vermeyen kız muhtarın gelini Gülizar'dan hoşlanır, Gülizar ise beğenilmekten hoşlansa da elinden bir şey gelmediği için kocasını bekler. Şaduman'ın askerden dönen oğlu da Hurşit Ağanın emrinde çalışır. Kaçakçılık ettiği için şüphelenen Şaduman oğlunu uyarır. Belli şikâyetler doğrultusunda Jandarma başefendisi de kaçakçılık olayına karışarak keresteleri kimin kaçırdığını bulmaya çalışır. Yukarıdan geçecek olan yolun yapımına gelen dozerler, Nazife ve örgütlediği köy kadınları sayesinde durdurulur. Makinist Hayri bir gece çıkan Yıldız Karayelde Selamet'in dalgalara yenik düşmesi ve yağın sağanakta su baskını olması nedeni ile ölür, Harun ise güç bela kurtulur. Köyde eski başkan Yılmaz Bilgin ile işi yarıda bırakıp giden mühendis Cengiz Topkaç arasında seçim propagandası başlar. Yaşadığı şeylerden Akif'in kendisini sevmediğini çıkaran Nazife için dinler ve Selim ile evlenmeye karar verir. Köylünün cami avlusunda propaganda dinelemeye gittiği bir zamanda kendini istemeye gelen Saliha Hanım'ın evine gider.

Tema

Mücadele Yıldız Karayel romanında insanların adaleti sağlamak ve kendi haklarını korumak adına verdiği "mücadele" tema olarak işlenmiştir. Kitabın adı ile örtüşen zorlu yaşam koşullarına eklenen sosyal ve politik öğelerle işler daha da zorlaşınca toplumun faydasına olacak tüm işler yine belli bir mücadelenin ardından bir mana kazanacaktır.

Nitekim romanda Dağlı ailesinin geçim sıkıntısı ile mücadelesi, Nazife'nin aşkı bulma mücadelesi, Harun'un Karayel ile mücadelesi, seçim sonuçlarına bağlı kazanılacak olan topraklarının mücadelesi gibi pek çok zorlu koşul bireyin düşünce ve fikir yapısındaki oluşum ile paralel verilmiştir.

Kişiler

Şaduman Akpelit köyünde yoksul bir yaşantısı olan Şaduman Dağlı, dört dönüm tarlası ve bir çift öküzü ile ailesini geçindirmeye çalışan, iyi bir babadır. Genel olarak köylüsü tarafından saygı gören ve sevilen Şaduman, okumamış da olsa düşünen ve sorgulayan biridir. Bu nedenle de köyde olup bitenlere safça yaklaşmaz. Tedbirlerini alarak sakin bir şekilde kararlar alan baba, eğitimi diye geçinen kesime yeri geldiğinde sitemlenir. Karadeniz'de çıkan fırtınalara alışık olan Şaduman Dağlı, çıkan karayelde yol açmaya gelip çadır kuran işçilere ve mühendislere yardım eder. Kaçakçılık konusunda bildiği şeyler olmasına rağmen susmayı tercih eden Şaduman, kimsenin işine karışmak istemez, zira oğlu da zarar görsün istemez. Oğlu ile gurur duyan, yaptıklarına onay eren uyumlu bir babadır.

Nazife Yaşlılarına nazaran oldukça çekici ve akıllı bir kız olan sarı yazmalı Nazife, ailesinin en büyük kızıdır. Köyde pek çok kişiye nazaran cesur olan Nazife, köyün kızlarını ve kadınlarını eyleme götürüp başı çekecek kadar lider vasıflara sahiptir. Oldukça sessiz görünmesine rağmen kararlarını kendi alan, özgürlüğüne düşkün bir kız olan Nazife, ailesine de saygıda kusur etmeden yaşar. Haksızlık gibi durumlarda çenesi açılan Nazife, adalet için ağzını açmaktan çekinmez. Hoşlandığı Hurşit Ağanın oğlu Akif'in kendisine ilgisi olmadığını fark etmesi üzerine kendisini sevdiğine inandığı Hafız Esat'ın oğlu Selim'i tercih ederek, evlenmeye karar verir. Güçlü bir kız olan Nazife'nin kendine olan güveni ve güzelliği ile de insanların da dikkatini çeker.

Akif Köyün en zengin adamlarından biri olan Aşağı Akpelit köyünden Hurşit Ağa'nın oğlu olan Akif, hemen tüm kadınlardan hoşlanan şıpsevdi birisi olmasına rağmen, muhtarın gelini Gülizar'a karşı ayrı bir takıntısı vardır. Babası gibi kurnaz biri olan Akif, köyde babasının ağalığını kullanır. Henüz yaşı geldiği halde nüfusa babası küçük yazdırdığı için gitmemiş olan Akif, viski içen şımarık bir gençtir.

Hurşit Ağa Sürekli Ankara'ya gidip gelen belli başlı tanındıkları olan Hurşit ağa kendi odası ile muhtarın odasına telefon bağlatır. Gösterişi seven Ağa zengin bir adam olduğu için parası ve rüşvetleri ile dilediğini yapabileceğine inanır.

Emriye Şaduman'ın küçük kızı olan Emriye okula gider, babasına ve annesine yardım eder. Ablasının arkasında duran Emriye, yol eyleminde de annesinin ve ablasının dediklerini tekrarlar.

Ümmüye Şaduman'ın karısı olan Ümmüye, cesur bir kadındır, erkek işleri yapar. Eve gelen yabancı erkeklerde başına sarı yazmasını alan anne, ahlaki değerlere ve saygıya önem verir.

Harun Şaduman'ın oğlu olan Harun, askerden geldikten sonra denizlerde çalışarak hayatını kazanmaya çalışır. Çok küçük yaşlarda motorculuğa hevesi bulunan Harun, denizden dönüşlerde köydeki çocuklara şeker dağıtır. Nazife'nin arkadaşı Çiçek'ten çok hoşlanan Harun, kızıdan utandığı için açılmakta zorlanır. Duygusal ve sessizdir.

Makinist Hayri Harun'a denizciliği öğreten yoldaşı makinist Hayri, saygılı biri olarak Nazife'den hoşlanır. Karayelde çıkan fırtınada Selamet'ten sağ çıkamayan Hayri, hayallerini yaşayamadan ölür.

Hafız Esad Kuranı bildiği için hafız lakabı alan Esad, tıpkı Hurşit Ağa kadar zengindir. Şaduman ile arası iyi olan hafız, Hurşit'in karşısında olan biridir. Köyün daha iyi seviyelere gelebilmesi için kooperatif fikrini sunan Esad, merhametli ve yardımsever biridir.

Selim Hafız Esad'ın oğlu olan Selim, Nazife'ye ilgi duyar. Kendisini Akif ile bir yarışta gören Selim, Nazife'nin gönlünün kimde olduğu konusunda endişelidir. Kıskançtır. Yol olaylarında Nazife'yi destekler nitelikte şeyler söylemekten çekinmeyen Selim, güçlü kadınlardan hoşlanır ve istemesi için halasını Şaduman'a gönderir.

Çorumlu Murat Başçavuş Başefendi olarak köyün asayişinden sorumlu olan komutan, herhangi bir olayda müdahale ederek düzeni sağlamakla görevlidir. Kendisi görevini gayet tarafsız ve doğru yaparak insanların da takdirini kazanır.

Muhtar Mecit Efendi Hem yukarı hem aşağı Akpelit'in 20 yıllık muhtarı olan Mecit Efendi, dürüst ve doğrucu biridir. Oğlunu çalışması için Almanya'ya gönderen muhtar gelini Gülizar'a sahip çıkar. Köydeki sorunlara karşı ilgili biri olan muhtar, kararlarında adaletli davranmaya gayret eder.

Şaduman Uyumlu

Karakter Akpelit köyünde yoksul bir yaşantısı olan Şaduman Dağlı, dört dönüm tarlası ve bir çift öküzü ile ailesini geçindirmeye çalışan, iyi bir babadır. Genel olarak köylüsü tarafından saygı gören ve sevilen Şaduman, okumamış da olsa düşünen ve sorgulayan biridir. Bu nedenle de köyde olup bitenlere safça yaklaşmaz. Tedbirlerini alarak sakın bir şekilde kararlar alan baba, eğitimi diye geçinen kesime yeri geldiğinde sitemlenir. Karadeniz'de çıkan fırtınalara alışık olan Şaduman Dağlı, çıkan karayelde yol açmaya gelip çadır kuran işçilere ve mühendislere yardım eder. Kaçakçılık konusunda bildiği şeyler olmasına rağmen susmayı tercih eden Şaduman, kimsenin işine karışmak istemez, zira oğlu da zarar görsün istemez. Oğlu ile gurur duyan, yaptıklarına onay eren uyumlu bir babadır.

Aktiviter Tarlasındaki işlerden kalan zamanda avcılık yapan ve eli boş dönmeyen usta avcı Şaduman Dağlı, hem eve hem de köye gelenlere edindiği avlardan ikram eder. Arada Sarı Memiş'in kahvesine giden Şaduman, köylüsü ile iyi sohbet içindedir. Askerden evvel Hurşit'in babası Mahir Ağa için kaçakçılık yapsa da artık öyle şeylerden çekinmekte ve oğlunun da yapmasını istememektedir.

ÖRNEK ANILAR

Yardımsever Yol açmak için köye yerleşen işçilerin karınlarını doyurmak için yumurta araması telaşına kendini ortaya koyan Şaduman, adamlara yardımcı olmak ister. Her ne kadar tavukları onların düşündüğü kadar çok yumurtlamasa da yine olanı verecektir. Zira köyün pek çok tavuğu kuş hastalığından telef olduktan sonra köyde tavuk besleyen de pek az insan kalır: "Ya işte böyle!..." dedi, "Bu yüzden yumurtamız kıt, hemşerim! Ama ne de olsa konduğumuz sayılırsınız, size istediğiniz yumurtayı bulmak bizim borcumuz. Şu yolun açılması için çalışıyorsunuz."

Tedirgin Oğlu denizlerde Hurşit Ağa için çalışan Şaduman, Harun'un geleceğinden endişe duyar. Karadeniz'in havasının suyunun çilesine ek bir de insanları ile uğraş verdiğini düşünen Dağlı'nın kimi geceler gözüne uyku girmez: "Nereye gidiyorlardı, İstanbul'a mı? Bunu bilse bilse eğer içindeyse o

bilirdi. O Raşit Bey dedikleri karışık adam... Oğlunun geleceği kimlerin elindeydi? İçini çekti köy içine yönelirken... Yetmiyordu, Karadeniz'in çilesi... Yetmiyordu yıldızı... Karayeli... Hele yıldız karayeli... Az geliyordu bu gencecik delikanlılara... Bir de Hurşit Ağa'lar, Raşit Bey'ler, ağa göbelleri Akif'ler, Selim'ler... Yeni ağa özentileri Çapar Yusuf'lar... En kötüsü, kötünün de kötüsü okuyup da yazmış satılık adamlar..."

İyimser Kendi tarlasından yol geçecek olmasına içerlenen Şaduman, bir emir kulu olan mühendislerle tartışmaktan, zorbalık yapmaktan ziyade iyi anlaşarak bir ihtimal durumu kurtarabileceğini düşünür: " Amma hep fakirin, fukaranın tarlasından, toprağından geçiyor" diyecek oldu. Dostluk kurar, belki yola getiririm ilerde, diye düşündü."

Kurnaz Akşam üzeri elinde tüfekte dönerken oğlu Harun'un Yediveren'de olduğunu düşündü. Ağaçların arkasından usulca onları izlerken kaçakçılık yapıp yapmadıklarını anlamak için havaya ateş etmeyi akıl eder, adamın tepkisine göre durum analizi yapar: "Raşit Bey, depoya dönmüyor, birkaç adım atıp dört yanını kolluyordu. Dolaştığı alan yüz, yüz elli adımın içindeydi Şaduman'a göre, pek aldırış etmediği anlaşılıyordu, tüfek sesine. Beğenmişti adamın soğukkanlılığını. Yapılan işin, kaçakçılıkla ilgili karmaşık bir iş olduğundan hiç kuşkusuz kalmamıştı. Bu sandıklar, sabun sandığı, şeker sandığı olamazdı. Ya türlü içkiler vardı içlerinde, ya sigara, ya da tabancayla mermi..."

Sitemli Mühendislerin yol yapımı için çizdiği plana bir türlü akıllı ermeyen Şaduman, onların yanlışını düzeltmesini arzu ederken bir yandan da onlara köyde kimse süt vermezken süt bile göndermek ister. Onların iki dal sigara uğruna Hurşit'in tarafını tutmalarına oldukça öfkeli ve sitemlidir: " Hep bu İstanbullular okuyup adam olurlardı... Adam olmak... Adam ha! Okumak başkaydı, adam olmak gene başka... Hurşit Ağa'nın parasına puluna viskisine, sigarasına tamah ederek yolu fakir fukaranın tarlasından geçirmek adamlık mı? Hurşit Ağa'nın adamlığı... Sonra Çapar Yusuf'un adamlığı... Bütün bu adamlıkların çok eğilip bakacak açık yanları, ayıp yanları vardı..."

Sorgulayan Başta kızı olmak üzere kadınların eylemi ile önlenen yol yapım çalışmalarına daha sonra da seçimlerin mani olmasına anlam veremeyen Şaduman, her ne kadar halinden memnun olsa da yine olanı biteni sorgulamaktan kendisini alamaz: "Şaduman Dağlı, hiçbir anlam çıkaramıyordu bu konuşmalardan. Erken seçim olmasa yol olduğu gibi kalacak değil miydi? Neden önemli oluyordu bu erken seçim. Böyle daha iyiydi işte! Toprakları ellerinde kalmıştı. Ama yağmur... Şu Deliçay'a sağlamca bir yatak kazmaktan bir barajdan, bentten neden söz etmiyordu bu Kaymakam?"

Düşünceli Oğlu Harun'un ölmekten son anda kurtulmasına sevinen ve sürekli oğlunu düşünen Şaduman, oğlu köyde kalsa bile yapacağı iş olmadığı için yine mecburen yaşayacağı kısır döngüyü düşünerek üzülür: "Şaduman Dağlı, oğlu Harun'u düşünüyordu Selamet olayından beri, hem sağlığını yeniden kazanmaya çalışıyor, hem de başı derde girmeden başarabileceği bir iş arıyordu. Artık tarla da yoktu ki, gemiciliği bırak da çalış, diyebilirdi! İster istemez gene, Hurşit Karaman'ın Akpelit 'ine, ya Yediveren 'ine girecekti, ya Hafız'ın Soylu 'suna! Ya da Kapısu, Kuruçay'ın kızaklarından çıkacak olan yeni Selamet'ler bekleyecekti, köyde!"

Nazife Açık

Karakter Yaşlılarına nazaran oldukça çekici ve akıllı bir kız olan sarı yazmalı Nazife, ailesinin en büyük kızıdır. Köyde pek çok kişiye nazaran cesur olan Nazife, köyün kızlarını ve kadınlarını eyleme götürüp başı çekecek kadar lider vasıflara sahiptir. Oldukça sessiz görünmesine rağmen kararlarını kendi alan, özgürlüğüne düşkün bir kız olan Nazife, ailesine de saygıda kusur etmeden yaşar. Haksızlık gibi durumlarda çenesi açılan Nazife, adalet için ağzını açmaktan çekinmez. Hoşlandığı Hurşit Ağanın oğlu Akif'in kendisine ilgisi olmadığını fark etmesi üzerine kendisini sevdiğine inandığı Hafız Esat'ın oğlu Selim'i tercih ederek, evlenmeye karar verir. Güçlü bir kız olan Nazife'nin kendine olan güveni ve güzelliği ile de insanların da dikkatini çeker.

Aktiviteler Babasının yükünü hafifletmek adına bahçeye annesi ile birlikte çit çeken Nazife'nin elinden her iş gelir. Boş vakitlerinde köye gönderilen gezici kurs öğretmeni Emel Hanım'dan dikiş öğrenerek kendisine giyim eşyaları dikmeyi öğrenir. Arkadaşları ile bir evde toplanarak işlerini bitirir, sohbet ederler. Yaptıkları sergiye çıkacak olan Nazife, el becerisi olduğundan gazelden kız kardeşi Emriye 'ye sepet bile örür.

ÖRNEK ANILAR

Cesur Tarlalarından yol geçmesi mevzusuna müsaade vermek istemeyen Nazife, annesi ile bir olup erkek gibi çit çeker, az daha zorlasalar duvar bile dikecek kadar yüreklidir: “ Ne kızdı bu Nazife... Aklına koyduğunu ne yapar eder, ortaya kordu. Tarlanın bir yanını taş duvarla çevirecekti. Bi yol koymuştu aklına... Anasını kandırıp her gün getirebilse, çoktan duvar örülmüş bitmişti, çayın kıyısına.”

Çekici Hem akli hem de güzelliği ile köyün hemen tüm delikanlılarını kendine hayran bırakmayı başaran Nazife, güzel bir kızdır: “Şaduman’ın kızı iki arkadaşının ortasında yanındakilerden bir baş kadar uzun boyuyla gözü çekiyordu. Hımbıl değildi, kıvrak yürüyüşü vardı. Kentlerdeki okul kızları gibi, kapının önüne birikip sanki nereye gideceklerini birbirlerinden öğrenmek için tartışmış gibi ayak üstü bir süre dikiliyorlar, sonra evlerinden yana yöneliyorlardı.”

Gizemli Yerine göre sessiz yapısı ile merak uyandıran Nazife, yeri geldiğinde de ağzına ne geldi ise sayarak ne düşündüğü kestirilemeyen bir karakter yansıtır. Düşünceleri pek öyle hemen anlaşılmaz: “Nazife hep öyledir. Kapalı kızdır!.. Gönlünden geçirdiklerini durup dururken şurda burda konuşacak kızlardan değildir o!”

Lider Sergideki kızları birbirine kenetleyerek eylem yapmaya ikna edebilen Nazife, konuşmaları ve geri adım atmayı ile dikkat çekmeyi başararak arzu ettiği sonuca ulaşır. Ekip şefi Naci Uysal’ın jandarmaya haber verme tehdidine karşı olumlu yaklaşan Nazife’nin arzusu da sesini duyurmak olduğu için sevinir: “ Biz de onu istiyoruz!” dedi, Nazife. “Hiç olmazsa yukarıdakilere duyurmuş oluruz sesimizi.”

Açıksözlü Emel öğretmenin daveti üzerine sergiye gelen Hurşit’in oğlu Akif’in yol konusundaki fikirlerine sert bir şekilde yanıt veren Nazife, düşündüklerini doğrudan anlatır: “Hurşit Ağa’nın topraklarından geçsin!” dedi, “Aşağıdan... Aşağı Akpelit’ten! Haksız değiliz biz! Bizim gibi düşünen mühendisler de var!”

Özgür Kendisi için başlık parası mevzu bahis olunca Akif’in kendisini babasından almasından korkan Nazife, kendi rızası ve kararı ile kendisini istemeye gelenlerin evine giderek Selim’in halasının elini öper: “Biz satılık mal değiliz! Babamız da olsa bizi kimse pazara çıkaramaz.”